

12. 10. 2005

ID: 36398

Řízení o žalobě pro zmatečnost

Soud prvního stupně nemusí k projednání žaloby pro zmatečnost a k rozhodnutí o ní nařídit jednání, jen tehdy, jestliže žalobu zamítá proto, že není přípustná, nebo proto, že ji podal někdo, kdo k ní nebyl oprávněn, nebo proto, že byla podána po uplynutí lhůt počítaných od právní moci napadeného rozhodnutí.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 2103/2003, ze dne 20.1.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci dědictví po A. S. J., za účasti A) Ing. R. J., zastoupeného advokátem, a B) R. D., zastoupené advokátem, o žalobě pro zmatečnost podané dědičkou B) proti usnesení Okresního soudu ve Vyškově ze dne 6. ledna 1999 č.j. D 942/98-21, vedené u Okresního soudu ve Vyškově pod sp. zn. 7 C 673/2001, o dovolání dědičky B) proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 5. června 2003 č.j. 20 Co 574/2002-99, tak, že usnesení krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud ve Vyškově usnesením ze dne 6.1.1999 č.j. D 942/98-21 rozhodl ve věci dědictví po A. S. J., tak, že určil obecnou cenu majetku, který zůstavitelka měla s Ing. R. J. ve společném jmění, ve výši 100.000,- Kč, že do dědictví patří obchodní podíl v obchodní společnosti S., s.r.o., že Ing. R. J. patří "pohledávka vůči zůstavitelce z vypořádání majetku ve společném jmění manželů ve výši 50.000,- Kč", určil obecnou cenu majetku zůstavitelky ve výši 100.000,- Kč, dluhy zůstavitelky ve výši 50.000,- Kč a čistou hodnotu dědictví ve výši 50.000,- Kč a schválil dohodu o vypořádání dědictví ze dne 16.11.1998, podle které obchodní podíl zůstavitelky v obchodní společnosti S., s.r.o., nabyl Ing. R. J.

Dědička B) se žalobou pro zmatečnost podanou u Okresního soudu ve Vyškově dne 4.9.2001 domáhá, aby uvedené usnesení bylo zrušeno. Žalobu odůvodnila zejména tím, že napadeným usnesením bylo rozhodnuto ve věci, která nenáleží do pravomoci českých soudů, že okresní soud ve věci jednal, ačkoliv v téže dědické věci bylo již dříve zahájeno řízení ve Spolkové republice Německo, a že okresní soud s dědičkou B) nejednal a ani jí nedoručil napadené usnesení, ačkoliv byla účastníkem řízení. Dědička B) nebyla v dědickém řízení - jak se mylně domníval okresní soud - zastoupena advokátkou, neboť plnou moc sepsanou v českém jazyce a udělenou této advokátce podepsala, aniž by rozuměla jejímu obsahu, a JUDr. R. jí navíc "vzhledem ke kolizi zájmů" ani nemohla v řízení zastupovat.

Okresní soud ve Vyškově usnesením ze dne 13.6.2002 č.j. 7 C 673/2001-73 žalobu zamítl a rozhodl, že dědička B) je povinna zaplatit dědici A) na náhradě nákladů řízení 6.200,- Kč k rukám advokáta a že dědička B) je povinna zaplatit České republice "do pokladny Okresního soudu ve Vyškově" na náhradě nákladů řízení "zálohovaných státem" 9.081,30 Kč. Podle soudu prvního stupně bylo dokazováním vyvráceno tvrzení dědičky B), že by při podpisu plné moci, kterou zmocnila advokátku svým zastupováním v dědickém řízení, "nerozuměla česky psanému textu a nevěděla tudíž, co podepisuje". Námitku, že advokátka nemohla dědičku B) zastupovat "vzhledem ke kolizi zájmů", soud prvního stupně odmítl s odůvodněním, že "v tomto druhu řízení je možné a v praxi nikoli ojedinělé vzájemné zastupování účastníků řízení, a proto ani v případech, kdy advokát v dědickém řízení zastupuje současně více účastníků řízení, nelze hovořit o kolizi zájmů". Protože žalobou napadené usnesení okresního soudu bylo řádně doručeno "právní zástupkyni" dědičky B), je žaloba pro zmatečnost opožděná, neboť byla podána po uplynutí lhůty uvedené v ustanovení § 234 odst.1 o.s.ř.

K odvolání dědičky B) Krajský soud v Brně usnesením ze dne 5.6.2003 č.j. 20 Co 574/2002-99 změnil usnesení soudu prvního stupně tak, že dědičce B) uložil, aby zaplatila dědici A) na náhradě nákladů řízení 6.275,- Kč k rukám advokáta, v ostatních výrocích je potvrdil a rozhodl, že dědička B) je povinna zaplatit dědici A) na náhradě nákladů odvolacího řízení 3.175,- Kč k rukám advokáta. Při posuzování důvodnosti žaloby pro zmatečnost se odvolací soud ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně v tom, že dědička B) udělila ve věci vedené u Okresního soudu ve Vyškově pod sp. zn. D 942/98 platnou plnou moc advokátce. Námitku, že advokátka nepřipustně zastupovala v uvedeném

dědickém řízení oba dědice, nepovažoval odvolací soud za důvodnou, neboť "z celého materiálu nevyplývá", že by advokátka "v době, kdy přebírala plnou moc, kdy probíhalo jednání a byla schválena dědická dohoda, jednala v rozporu se zájmem některého ze svých klientů". Soud prvního stupně proto správně žalobu pro zmatečnost jako opožděnou zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podala dědička B) dovolání. Namítá, že plná moc udělená v původním řízení advokátce - "pomine-li" se fakt, že je sepsána v českém jazyce a dědička B) "od svých tří let pobývala v Německu a tedy o její schopnosti dostačujícím způsobem porozumět právním dokumentům je možné s úspěchem pochybovat" - není "jasná a srozumitelná", že udělená plná moc ve smyslu ustanovení § 463 odst.2 občanského zákoníku zástupkyni neopravňovala k odmítnutí dědictví [dohoda o vypořádání dědictví, kterou v zastoupení dědičky B) uzavřela advokátka, se svým obsahem "blíží odmítnutí dědictví"] a že o napadeném usnesení okresního soudu byla "informována prostřednictvím svého nynějšího právního zástupce" až v červenci 2001. Žaloba pro zmatečnost proto nemůže být opožděná. Dědička B) dovozuje, že usnesení odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, a navrhuje, aby dovolací soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost, jsou obsaženy v ustanovení § 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a v § 237 odst.1 a 3 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost [§ 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.], nebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl o žalobě pro zmatečnost jinak než v dřívějším usnesení proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější usnesení zrušil [§ 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené usnesení odvolacího soudu má v rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost po právní stránce zásadní význam [§ 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.].

Dědička B) dovoláním napadá usnesení odvolacího soudu ve výroku, jímž bylo potvrzeno usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost. Podle ustanovení § 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno usnesení o žalobě pro zmatečnost, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání dědičky B) proti usnesení odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.3 o.s.ř.].

Přípustnost dovolání podle ustanovení 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené usnesení odvolacího soudu v rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud řešil mimo jiné právní otázku, jaký má vliv na rozhodnutí o žalobě pro zmatečnost zjištění, že žalobou napadené rozhodnutí nebylo účastníku řízení, který podává žalobu pro zmatečnost, řádně doručeno. Protože tato otázka dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, představuje napadené usnesení odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 238a odst.1 písm.b), § 238a odst.2 a § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Po přezkoumání usnesení odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání sice není opodstatněné, že však usnesení odvolacího soudu je postiženo zmatečností.

Žaloba pro zmatečnost je opravný prostředek, který v občanském soudním řízení slouží k tomu, aby mohla být zrušena rozhodnutí soudu, která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem, popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo (zmatečností), jestliže je nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby taková rozhodnutí byla dodatečně odstraněna, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná. Žalobou pro zmatečnost lze napadnout - jak vyplývá z ustanovení § 229 o.s.ř. - pouze pravomocná rozhodnutí soudu a jen z důvodů, uvedených v tomto ustanovení. Z hlediska svého zařazení v systému opravných prostředků tedy žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek.

Podle ustanovení § 159 odst.1 občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2002 (nyní § 159 o.s.ř.) doručení rozsudek, který již nelze napadnout odvoláním, je v právní moci. Uvedené ustanovení platí přiměřeně i tehdy, rozhodl-li soud usnesením (srov. § 167 odst.2 o.s.ř.).

Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí soudu je pravomocné jen tehdy, jestliže bylo řádně (v souladu se zákonem) doručeno. Jde-li o rozhodnutí vydané soudem prvního stupně, jen řádně (provedené v souladu se zákonem) doručení má za následek, že počala běžet odvolací lhůta osobě, které bylo doručováno.

Rozhodnutí soudu (jeho stejnopis) se doručuje účastníkům řízení, popřípadě jejich zástupcům do vlastních rukou (srov. § 158 odst.2 a § 167 odst.2 o.s.ř.). Má-li účastník zástupce s plnou mocí pro celé řízení, doručuje se rozhodnutí soudu pouze tomuto zástupci (srov. § 49 odst.1 o.s.ř.). V případě, že nebylo doručeno účastníku řízení, který neměl zástupce s plnou mocí pro celé řízení, že nebylo doručeno zástupci účastníka s plnou mocí pro celé řízení nebo že bylo doručeno účastníku řízení, ačkoliv měl zástupce s plnou mocí pro celé řízení, nebylo rozhodnutí soudu doručeno řádně (v souladu se zákonem); takový postup má za následek, že rozhodnutí soudu nemohlo nabýt právní moci a že, šlo-li o rozhodnutí soudu prvního stupně, nezačala běžet odvolací lhůta účastníku, kterému bylo takto (v rozporu se zákonem) doručováno.

V projednávané věci dědička B) tvrdí, že žalobou pro zmatečnost napadené usnesení okresního soudu jí nebylo (dosud) řádně doručeno, neboť bylo doručováno advokátce, ačkoliv jí pro řízení neudělila (platnou) plnou moc.

Soudy obou stupňů oproti uvedenému tvrzení dědičky B) dovodily, že advokátka tuto účastnici v řízení vedeném u Okresního soudu ve Vyškově pod sp. zn. D 942/98 zastupovala a že jí proto v souladu se zákonem bylo doručeno [jako zástupkyni dědičky B)] usnesení ze dne 6.1.1999 č.j. D 942/98-21. Protože usnesení Okresního soudu ve Vyškově ze dne 6.1.1999 č.j. D 942/98-21 bylo advokátce doručeno (podle obsahu spisu) dne 8.1.1999, je nepochybné, že žaloba pro zmatečnost podaná proti tomuto usnesení byla podána opožděně (po uplynutí lhůty uvedené v ustanovení § 234 odst.1 o.s.ř.).

Kdyby však bylo tvrzení dědičky B) správné a žalobou pro zmatečnost napadené usnesení okresního soudu by bylo doručeno advokátce, přestože dědičku B) nezastupovala, mělo by to - jak vyplývá z výše uvedeného - za následek, že usnesení Okresního soudu ve Vyškově ze dne 6.1.1999 č.j. D 942/98-21 nebylo dědičce B) dosud řádně doručeno a že tedy nenabýlo (nemohlo nabýt) právní moci. Protože žaloba pro zmatečnost může být (přípustně) podána jen proti pravomocnému rozhodnutí soudu, musela by být i v tomto případě zamítnuta; právním prostředkem obrany účastníka řízení proti nepravomocnému rozhodnutí soudu prvního stupně je odvolání (srov. § 201 a násl. o.s.ř.).

Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud v souladu se zákonem žalobu pro zmatečnost podanou dědičkou B) zamítl. Za dovolacího řízení však vyšlo najevo, že usnesení odvolacího soudu je postiženo zmatečností podle ustanovení § 229 odst.3 o.s.ř., neboť dědičce B) byla v průběhu řízení nesprávným postupem odvolacího soudu odňata možnost jednat před soudem.

Odnětím možnosti jednat před soudem ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. se rozumí postup soudu, jímž znemožnil účastníku řízení realizaci procesních práv, která mu občanský soudní řád dává (například právo účastnit se jednání, činit přednesy, navrhopvat důkazy apod.). O zmatečnost ve smyslu ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. jde přitom jen tehdy, jestliže šlo o postup nesprávný (uvažováno z hlediska zachování postupu soudu určeného zákonem nebo dalšími obecně závaznými právními předpisy) a jestliže se postup soudu projevil v průběhu řízení a nikoliv při rozhodování. Nejde-li o případ, kdy účastníku byl ustanoven opatrovník, ačkoliv k tomuto opatření nebyly splněny zákonem stanovené předpoklady, je důvod zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst. 3 o.s.ř. dán zejména tehdy,

jestliže soud rozhodl bez nařízení jednání, přestože mělo být ve věci jednáno, nebo jestliže soud věc projednal v rozporu s ustanovením § 101 odst. 3 o.s.ř. v nepřítomnosti účastníka.

Pro řízení o žalobě pro zmatečnost platí přiměřeně ustanovení o řízení v prvním stupni, není-li v ustanoveních § 235b a násl. o.s.ř. stanoveno něco jiného (§ 235a odst.2 o.s.ř.). Vyplývá z toho, že soud prvního stupně nemusí k projednání žaloby pro zmatečnost a k rozhodnutí o ní nařídit jednání, jen jestliže žalobu zamítá proto, že není přípustná, nebo proto, že ji podal někdo, kdo k ní nebyl oprávněn, nebo proto, že byla podána po uplynutí lhůt počítaných od právní moci napadeného rozhodnutí (srov. § 235f o.s.ř.).

K projednání odvolání proti usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost, nařídí předseda senátu odvolacího soudu jednání (srov. § 214 odst.1 o.s.ř.); jednání není třeba nařizovat pouze v případech uvedených v ustanoveních § 214 odst.2 a 3 o.s.ř.

V posuzovaném případě soud prvního stupně usnesením ze dne 15.8.2002 č.j. 9 C 526/2002-54 žalobu pro zmatečnost zamítl z jiných důvodů, než které jsou uvedeny v ustanovení § 235f o.s.ř.; i když dospěl k závěru, že byla podána opožděně, nestalo se tak pro zmeškání lhůty počítané od právní moci napadeného rozhodnutí, ale pro marné uplynutí lhůty uvedené v ustanovení § 234 odst.1 o.s.ř., tj. lhůty počítané od doručení rozhodnutí. V souladu s ustanoveními § 235a odst.2 a § 115 odst.1 o.s.ř. tedy soud prvního stupně nařídil k projednání žaloby a k rozhodnutí o ní jednání. Odvolací soud pak rozhodl o odvolání dědičky B) proti tomuto usnesení, aniž by - jak je zřejmé z obsahu spisu - předseda senátu odvolacího soudu nařídil jednání. Předpoklady k rozhodnutí o tomto odvolání bez nařízení jednání uvedené v ustanoveních § 214 odst.2 a 3 o.s.ř. přitom nebyly splněny. Odvolací soud totiž nerozhodl o odmítnutí odvolání, o zastavení nebo přerušení odvolacího řízení nebo o zrušení usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení § 221 odst.1 o.s.ř., odvolání dědičky B) nesměřovalo toliko do výroku o náhradě nákladů řízení, lhůtě k plnění nebo předběžné vykonatelnosti a účastníci se práva na projednání věci nevzdali a ani s rozhodnutím věci bez nařízení nesouhlasili. Bez nařízení jednání neumožňovalo odvolacímu soudu rozhodnout o odvolání dědičky B) ani ustanovení § 214 odst.1 písm.c) o.s.ř., neboť usnesením soudu prvního stupně bylo rozhodnuto z pohledu předmětu žaloby pro zmatečnost "ve věci samé" a - vzhledem k tomu, že jím nebylo rozhodnuto způsobem uvedeným v ustanovení § 235f o.s.ř. - nebylo podle zákona možné je vydat bez nařízení jednání (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2003 sp. zn. 21 Cdo 2179/2002, uveřejněné pod č. 73 v časopise Soudní judikatura, roč. 2003).

Z uvedeného je proto nepochybné, že odvolací soud, který projednal odvolání dědičky B) proti usnesení soudu prvního stupně a rozhodl o něm bez nařízení jednání, tím dědičce B) v rozporu se zákonem odňal možnost jednat před soudem. Dovolací soud k uvedené zmatečnosti podle ustanovení § 229 odst.3 o.s.ř. ve smyslu ustanovení § 242 odst.3 věty druhé o.s.ř. přihlédl, i když nebyla uplatněna v dovolání.

Protože usnesení odvolacího soudu není správné, Nejvyšší soud České republiky je zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem a § 243b odst.3 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)